

Vastaus kirjalliseen kysymykseen virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen tuoman vahvemman koskemattomuuden piirin laajentamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Riikka Purran /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 533/2022 vp:

Aikooko hallitus esittää rikoslakia päivitettäväksi niin, että myös ensihoitajat ja pelastustehtävää suorittavat sopimuspalokuntalaiset otetaan virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen tuoman vahvemman koskemattomuuden piiriin poliisien ja pelastajien tavoin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Rikoslain virkamiehen väkivaltaista vastustamista koskevan 16 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan joka 1) käyttää tai uhkaa käyttää väkivaltaa pakottaakseen virkamiehen tekemään tai jättämään tekemättä julkisen vallan käyttöä sisältävän virkatoimen, 2) muuten käyttää tai uhkaa käyttää väkivaltaa sellaisen virkatoimen johdosta sitä suorittavaa virkamiestä vastaan tai 3) käyttää väkivaltaa virkamiestä tai häneen 15 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitettussa suhteessa olevaa henkilöä vastaan kostaakseen sellaisen virkatoimen, on tuomittava virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Rikoslain 16 luvun 20 §:n soveltamisalasäännöksen 1 ja 5 momentissa säädetään siitä, mitkä henkilötahot rinnastetaan teon kohteena olevaan virkamieheen sovellettaessa rikoslain 16 luvun 1-3 §:ää. Kaikissa tapauksissa rikoslain 16 luvun 1 §:ssä tarkoitettu vastustaminen liittyy pykälän rikostunnusmerkistöstä lähemmin ilmenevin tavoin julkisen vallan käyttöä sisältävään virkatoimeen. Se on siten virkamiehen väkivaltaista vastustamista koskevan rangaistussäännöksen keskeinen perustunnusmerkki. On perusteltua, että nimenomaan viranomaistoiminnan ytimeen kuuluvaa julkisen vallan käyttöä suojataan rikosoikeudellisesti erityisellä sääntelyllä. Rikoslain 16 luvun 1 §:ssä tarkoitettun rangaistussääntelyn soveltuvuuden kannalta ratkaisevaa tai riittävää ei kuitenkaan ole teon kohteen asema virkamiehenä tai sen kohdistuminen viranomaistoimintaan.

Väkivallan tekeminen on säädetty rangaistavaksi rikoslain henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia koskevan 21 luvun yleisissä pahoinpitelyrikoksia koskevissa säännöksissä. Pahoinpitelyrikokset on vakavuusasteensa mukaisesti jaettu kolmeen tekemuotoon: lievä pahoinpitely (7 §), jonka rangaistukseksi on säädetty sakkoa, pahoinpitely (5 §), jonka rangaistusasteikko on sakkoa

tai vankeutta enintään 2 vuotta ja törkeä pahoinpitely (6 §), jonka rangaistusasteikko on 1-10 vuotta vankeutta. Henkilö voidaan siis tuomita pahoinpitelystä vankeusrangaistukseen.

Ensihoitajien ohella monissa muissakin ammattiryhmissä on valitettavasti mahdollista, että henkilö kohtaa työtehtävässään häiriötä, jopa väkivaltaa. Tämä ei suoraan riipu siitä, onko kysymyksessä virka- tai työsuhte taikka siitä, onko henkilö palvelussuhteessa julkisyhteisöön vai muuhun työnantajaan. Häiriötä tai väkivaltaa saatetaan kohdata palkattomissakin tehtävissä.

Rangaistus on rikoslain 6 luvun 4 §:n rangaistuksen määräämistä koskevan yleisperiaatteen mukaisesti mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttamiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen. Tuomioistuimen onkin määrätessään rangaistusta esimerkiksi pahoinpitelystä otettava huomioon seikat, olosuhteet ja teonpiirteet, jotka vaikuttavat menettelyn rikoslain 6 luvun 4 §:n mukaiseen rangaistusarvoon. Esimerkiksi pahoinpitelyn kohdistaminen työtehtävää suorittavaan, joka sen vuoksi on haavoittuvassa tai puolustuskyvyttömässä asemassa, voi olla tällainen rangaistuksen mittaamisessa huomioon otettava seikka. Näin sääntelyä on myös sovellettu.

Väkivallan kohdistuminen työtehtävissä olevaan on lisäksi erityisesti otettu huomioon rikoslain 21 luvun 16 §:n syyteoikeutta koskevassa säännöksessä. Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan lieväkin pahoinpitely on yleisen syytteen alainen rikos, kun teko on kohdistunut henkilöön hänen työtehtäviensä vuoksi eikä rikoksentekijä kuulu työpaikan henkilöstöön. Ensihoitajien työn osalta on lisäksi otettava huomioon, että väkivaltaisen teon tekijä voi olla paitsi ulkopuolinen, myös tokkuraisessa tilassa oleva hoidettava.

Myös ensihoitajien ja pelastustehtävää suorittavien sopimuspalokuntalaisten rikosoikeudellista suojaa työtehtävissään täydentää se, että syyttäjän syyteoikeutta laittomassa uhkauksessa on hiltaintain laajennettu siten, että syyttäjä saa ilman asianomistajan syyteilmoitusta nostaa syytteen tästä rikoksesta myös silloin, jos teko on kohdistunut henkilöön hänen työtehtäviensä vuoksi eikä rikoksentekijä ole saman työnantajan palveluksessa (rikoslain 25 luvun 9 §).

Tärkeää on myös pyrkiä ennaltaehkäisemään väkivaltatilanteet työnantajan riskienhallintatoimenpiteillä sekä toimivalla yhteistyöllä poliisiviranomaisen kanssa, mukaan lukien mahdollisten väkivalta- tai uhkaustilanteiden ilmoittaminen poliisille. Oikeusministeriö seuraa tiivistä hallinnonalaansa kuuluvaa lainsäädäntöä ja sen toimivuutta.

Helsingissä 8.11.2022

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson